

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI IJTIMOIIY SALOHIYATINI
RIVOJLANTIRISHDA BOSHQARUV MADANIYATINING O'RNI**

O'razaliyeva Dilorom Sherali qizi

Toshkent shahar Puchon universteti magistranti

Ilmiy rahbar: PhD dotsent, Turayeva Dilafruz Rustamboyevna

Annotatsiya

Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlari ijtimoiy salohiyatini rivojlantirishda boshqaruv madaniyatining o'rni va ahamiyati yoritilgan. Ta'lim muassasasida samarali boshqaruv tizimini shakllantirish, pedagogik jamoa faoliyatini tashkil etish, innovatsion boshqaruv texnologiyalarini qo'llash hamda ichki monitoring mexanizmlarining ta'lim sifati va ijtimoiy muhitga ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, rahbarning kasbiy kompetentligi, kommunikativ madaniyati va liderlik qobiliyatining maktabgacha ta'lim tashkiloti faoliyati samaradorligini oshirishdagi o'rni ochib berilgan.

Kalit so'zlar

maktabgacha ta'lim, boshqaruv madaniyati, ijtimoiy salohiyat, innovatsion boshqaruv, pedagogik jamoa, liderlik, ta'lim sifati, ichki monitoring, kasbiy kompetentlik, ta'lim muhiti, pedagogik texnologiyalar, boshqaruv samaradorligi.

Bugungi kunda mamlakatimizda maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish, uning samaradorligini oshirish hamda zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga oid davlat dasturlari va strategik hujjatlarda ta'lim tashkilotlarining boshqaruv faoliyatini zamonaviy talablar asosida tashkil etish, pedagog xodimlarning kasbiy kompetentligini oshirish hamda ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ijtimoiy salohiyatini rivojlantirishda boshqaruv madaniyatining o'rni muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti faoliyatining samaradorligi ko'p jihatdan rahbarning boshqaruv madaniyati, kasbiy mahorati va jamoa bilan ishlash qobiliyatiga bog'liqdir. Zamonaviy boshqaruv madaniyati rahbarning pedagogik jarayonni to'g'ri tashkil etishi, jamoada sog'lom psixologik muhit yaratishi, pedagoglar va ota-onalar bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yishi hamda ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlarni amaliyotga tatbiq etishi bilan namoyon bo'ladi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv madaniyatini rivojlantirish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ijtimoiy salohiyati deganda ta'lim muassasasining jamiyat bilan

hamkorlik qilish imkoniyatlari, pedagogik jamoaning kasbiy salohiyati, tarbiyalanuvchilarni har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiluvchi ta'limiy muhit hamda ota-onalar bilan samarali aloqalarni tashkil etish darajasi tushuniladi. Ushbu jarayonni samarali tashkil etishda boshqaruv madaniyati muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Chunki rahbarning madaniyatli va innovatsion yondashuv asosidagi boshqaruvi pedagoglar faoliyatini faollashtiradi, jamoada hamkorlik muhitini shakllantiradi va tashkilotning ijtimoiy nufuzini oshiradi.

Hozirgi davrda maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion boshqaruv texnologiyalaridan foydalanish, jamoaviy boshqaruv usullarini rivojlantirish hamda pedagoglarning tashabbuskorligini qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bunda rahbarning kommunikativ madaniyati, liderlik qobiliyati, muammoli vaziyatlarni samarali hal eta olishi va zamonaviy boshqaruv usullarini qo'llay bilishi tashkilot faoliyati samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qulay ta'limiy va tarbiyaviy muhitni yaratish, pedagog xodimlarning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash hamda ota-onalar bilan hamkorlikni mustahkamlash orqali tashkilotning ijtimoiy salohiyati yanada rivojlanadi. Shu bois boshqaruv madaniyatini yuksaltirish, rahbar va pedagoglarning kasbiy kompetentligini oshirish hamda innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish maktabgacha ta'lim tizimi taraqqiyotining muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida inson kapitalini rivojlantirish, yosh avlodni har tomonlama qo'llab-quvvatlash hamda ta'lim tizimini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. Mazkur strategik yondashuv maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish, uning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, boshqaruv samaradorligini oshirish hamda ta'lim xizmatlari sifatini yuksaltirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirishni taqozo etmoqda. Inson kapitalining shakllanishi aynan maktabgacha ta'lim bosqichidan boshlanishi sababli ushbu tizimning samarali faoliyat yuritishi jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ijtimoiy salohiyatini rivojlantirish ta'lim sifatini oshirish, bolalarning har tomonlama kamol topishi uchun qulay muhit yaratish hamda jamiyat ehtiyojlariga mos ta'lim xizmatlarini tashkil etish bilan chambarchas bog'liqdir. Bu jarayonda boshqaruv madaniyati alohida ahamiyat kasb etib, ta'lim tashkilotining samarali faoliyat yuritishida muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Rahbarning boshqaruv madaniyati pedagogik jamoani maqsad sari yo'naltirish, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash, pedagoglar va ota-onalar bilan samarali hamkorlikni tashkil etish hamda sog'lom ijtimoiy muhit yaratishda muhim vosita hisoblanadi.

Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishda moliyaviy va tashkiliy boshqaruv mexanizmlarining takomillashuvi ham muhim o'rin egallaydi. Ta'lim tashkilotlarini

samarali moliyalashtirish, byudjet mablag'laridan maqsadli foydalanish hamda zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini joriy etish orqali ta'lim sifati va tashkilotlarning ijtimoiy imkoniyatlarini kengaytirish mumkin. Bu esa maktabgacha ta'lim xizmatlarining ommabopligini ta'minlash, bolalarni sifatli ta'lim bilan qamrab olish hamda ijtimoiy tenglikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv madaniyatining rivojlanganligi pedagogik jamoaning kasbiy faolligini oshiradi, innovatsion yondashuvlarning samarali qo'llanilishiga zamin yaratadi hamda tashkilotning ijtimoiy nufuzini mustahkamlaydi. Zamonaviy rahbar nafaqat boshqaruv faoliyatini tashkil etuvchi, balki jamoani birlashtiruvchi, pedagoglarni qo'llab-quvvatlovchi va ta'lim jarayoniga innovatsiyalarni olib kiruvchi lider sifatida ham namoyon bo'lishi zarur. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv madaniyatini rivojlantirish masalasi bugungi kun ta'lim tizimining dolzarb ilmiy-amaliy muammolaridan biri hisoblanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ijtimoiy salohiyatini rivojlantirishda boshqaruv madaniyati muhim strategik omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim tizimida boshqaruv faoliyati faqatgina ma'muriy nazorat bilan cheklanib qolmay, balki pedagogik jarayonni samarali tashkil etish, jamoani umumiy maqsad sari yo'naltirish hamda ta'lim muassasasining jamiyatdagi ijtimoiy mavqeini mustahkamlashga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotida boshqaruv madaniyatini shakllantirish va uni rivojlantirish bugungi kunning dolzarb pedagogik masalalaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida samarali boshqaruv tizimini shakllantirish ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari — rahbar, pedagoglar, ota-onalar va tarbiyalanuvchilar manfaatlarini uyg'unlashtirishni talab etadi. Ta'lim muassasasida boshqaruv faoliyati strategik maqsadlar, rivojlanish dasturlari va davlat ta'lim siyosati bilan uzviy bog'liq holda olib borilishi zarur. Bunday yondashuv ta'lim tashkilotining barqaror rivojlanishini ta'minlash, pedagogik jarayon sifatini oshirish hamda tashkilotning ijtimoiy salohiyatini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv madaniyatining shakllanishi rahbarning kasbiy kompetentligiga, liderlik qobiliyatiga va jamoa bilan ishlash mahoratiga bog'liqdir. Zamonaviy rahbar pedagogik jamoani boshqara olishi, innovatsion yondashuvlarni qo'llashi, xodimlar faoliyatini rag'batlantirishi hamda sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantira olishi lozim. Rahbarning kommunikativ madaniyati, pedagoglar va ota-onalar bilan samarali muloqot olib borishi ta'lim muassasasining ijtimoiy nufuzini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Hozirgi davrda maktabgacha ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar rahbarlardan boshqaruvga innovatsion yondashuvni talab etmoqda. An'anaviy boshqaruv usullaridan farqli ravishda zamonaviy boshqaruv tizimi strategik rejalashtirish, sifat menejmenti, ichki monitoring va raqamli boshqaruv vositalarini

keng qo'llashga asoslanadi. Ta'lim tashkilotida innovatsion boshqaruv texnologiyalarining joriy etilishi pedagogik jarayonni samarali tashkil etish, resurslardan oqilona foydalanish hamda boshqaruv qarorlarini tezkor qabul qilish imkonini beradi.

Boshqaruv madaniyatining muhim tarkibiy qismlaridan biri ichki monitoring va nazorat tizimidir. Ichki monitoring ta'lim jarayonining holatini muntazam tahlil qilish, pedagogik faoliyat samaradorligini baholash hamda mavjud muammolarni o'z vaqtida aniqlash imkonini yaratadi. Monitoring natijalari asosida pedagogik faoliyatni takomillashtirish, metodik yordam ko'rsatish va ta'lim sifatini oshirish bo'yicha aniq chora-tadbirlar ishlab chiqiladi. Shu jihatdan monitoring boshqaruv tizimining samaradorligini oshiruvchi muhim mexanizm hisoblanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ijtimoiy salohiyatini rivojlantirishda pedagog kadrlarning kasbiy salohiyati alohida o'rin tutadi. Pedagoglarning bilim va ko'nikmalarini muntazam ravishda rivojlantirib borish, ularni innovatsion pedagogik texnologiyalar bilan tanishtirish hamda ijodiy faoliyatga rag'batlantirish boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bu borada seminar-treninglar, metodik kengashlar, malaka oshirish kurslari va tajriba almashish faoliyatlarini samarali tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Pedagoglarning kasbiy rivojlanishi ta'lim sifatining oshishiga, bolalarning har tomonlama rivojlanishiga hamda ta'lim tashkilotining ijtimoiy imkoniyatlarining kengayishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni yaratish ham boshqaruv madaniyatining asosiy ko'rsatkichlaridan biridir. Jamoada o'zaro hurmat, hamkorlik va ishonch muhitining shakllanishi pedagoglarning ish faoliyatiga ijobiy ta'sir qiladi. Rahbar tomonidan xodimlarning tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, ularni rag'batlantirish va adolatli boshqaruvni yo'lga qo'yish jamoa samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, ota-onalar bilan samarali hamkorlikni tashkil etish ham ta'lim muassasasining ijtimoiy salohiyatini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Zamonaviy boshqaruv madaniyati maktabgacha ta'lim tashkilotida innovatsion ta'limiy muhitni shakllantirishga ham xizmat qiladi. Innovatsion muhit pedagoglarning ijodiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash, yangi pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish hamda bolalarning qiziqish va ehtiyojlariga mos ta'lim jarayonini tashkil etishni nazarda tutadi. Bunday muhitda tarbiyalanuvchilarning intellektual, ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishi uchun keng imkoniyatlar yaratiladi.

Shunday qilib, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ijtimoiy salohiyatini rivojlantirishda boshqaruv madaniyati hal qiluvchi ahamiyatga ega. Zamonaviy boshqaruv yondashuvlari asosida tashkil etilgan ta'lim muassasasida pedagogik jarayon sifati oshadi, jamoa faoliyati samaradorligi kuchayadi hamda ta'lim tashkilotining jamiyatdagi ijtimoiy mavqei mustahkamlanadi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkilotlari ijtimoiy salohiyatini rivojlantirishda boshqaruv madaniyati muhim omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy boshqaruv yondashuvlari asosida tashkil etilgan ta'lim muassasasida pedagogik jarayon samaradorligi oshib, ta'lim sifati va tarbiyaviy muhitning barqaror rivojlanishi ta'minlanadi. Rahbarning kasbiy kompetentligi, liderlik qobiliyati, kommunikativ madaniyati va innovatsion fikrlashi jamoa faoliyatini samarali tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv madaniyatini rivojlantirish orqali pedagoglar faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ota-onalar bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish hamda sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirish mumkin. Ichki monitoring, sifat menejmenti va innovatsion boshqaruv texnologiyalaridan foydalanish esa ta'lim muassasasi faoliyatining samaradorligini yanada oshiradi.

Shuningdek, pedagog kadrlarning kasbiy salohiyatini muntazam rivojlantirib borish, ularni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan tanishtirish va ijodiy faoliyatga rag'batlantirish maktabgacha ta'lim tashkilotining ijtimoiy imkoniyatlarini kengaytiradi. Natijada bolalarning har tomonlama rivojlanishi uchun qulay ta'limiy muhit yaratiladi va ta'lim tashkilotining jamiyatdagi ijtimoiy nufuzi oshadi.

Demak, maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatida boshqaruv madaniyatini takomillashtirish, innovatsion boshqaruv usullarini keng joriy etish hamda jamoaviy hamkorlikni rivojlantirish ta'lim tizimi taraqqiyotining muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. *Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi*. – Toshkent: O'zbekiston, 2022.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida”gi qarori.
3. Ishmuhammedov R. *Ta'limda innovatsion texnologiyalar*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Tolipov O., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalarning amaliy asoslari*. – Toshkent: Fan, 2006.
5. Azizxo'jayeva N.N. *Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent, 2015.
6. Yo'ldoshev J. *Ta'lim menejmenti va boshqaruv asoslari*. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
7. Nishonova S. *Pedagogika nazariyasi va tarixi*. – Toshkent: Fan, 2017.
8. Maktabgacha ta'limga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlar to'plami. – Toshkent, 2023.